

Interventie

School Time Out Project (STOP)

Samenvatting

Doel

De centrale en primaire doelstelling van het STOP is dat de jongere op de eigen school voor regulier voortgezet onderwijs zijn startkwalificatie behaalt.

Subdoelen zijn:

- De gedragsproblemen van de jongere zijn afgenomen.
- De sociale vaardigheden en met name de conflictoplossende vaardigheden van de jongere zijn toegenomen.
- De studievaardigheden en schoolprestaties zijn meer in overeenstemming met hetgeen op grond van de capaciteiten van de leerling verwacht kan worden.
- De werkrelatie tussen de docent en de jongere is hersteld.
- De vaardigheden en mogelijkheden van docenten om te reageren op - en in de omgang met - het gedrag van de jongere zijn vergroot.
- School en ouders hebben contact met elkaar en informeren elkaar (educatief partnerschap).
- Opvoedvaardigheden van ouders in relatie tot de schoolgang zijn vergroot.

Doelgroep

STOP is bedoeld voor leerlingen uit het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs in de leeftijd van 12-18 jaar bij wie sprake is van een zodanige gedragsproblematiek (A200, CAP-J, Konijn e.a., 2009), dat het schoolfunctioneren belemmerd wordt en de leerling niet meer kan functioneren in de klas en dreigt uit te vallen.

De intermediaire doelgroep zijn de docenten en ouders.

Aanpak

STOP is een vorm van een bovenschoolse reboundvoorziening. De jongere verblijft tijdelijk, maximaal 13 weken, in een aparte groep waar deze onderwijsondersteuning en jeugdhulp ontvangt. De hulpverlening is in drie fasen verdeeld: diagnostiekfase (4 weken), uitvoeringsfase (7 weken), afbouwfase (2 weken).

De hulp bestaat uit onderwijsbegeleiding, individuele begeleiding, groepstraining, begeleiding van ouders en evaluatie/voortgangsgesprekken en grijpt in op de volgende kernfactoren: schoolse vaardigheden, gedragsproblematiek, herstel van de relatie met de docent en versterken van de betrokkenheid van ouders op het schoolfunctioneren. De ingezette interventies zijn cognitief-gedragstherapeutisch en oplossingsgericht.

Materiaal

De interventie is in een methodiekhandleiding beschreven (de Jong, 2013).

Onderzoek effectiviteit

Er zijn geen studies naar de effectiviteit uitgevoerd.

Bij de afsluiting van STOP wordt een doelrealisatie meting uitgevoerd en een cliënttevredenheidsmeting bij ouders en jongere. Het NJi heeft een doorlichtingsonderzoek uitgevoerd naar de (potentiële) effectiviteit van de interventie (Addink & de Lange, 2011). Concluderend wordt gesteld dat het programma STOP de eerste stappen op niveau 1 en 3 heeft gezet van de effectladder van van Yperen en Veerman (2008).

Ontwikkeld door

Altra Onderwijs en Opvoedhulp
Rode Kruisstraat 32

1025 KN Amsterdam
Email: info@altra.nl
Telefoon: 020-5558333
Contactpersoon: Bianca de Jong
Email: b.de.jong@altra.nl

Erkenning

Erkend door

Deelcommissie jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie d.d 23-01-2015

Oordeel: Goed onderbouwd

Toelichting:

STOP is een goede en noodzakelijke interventie, die goed onderbouwd is. De aanpak wordt al jaren uitgevoerd en blijkt in de praktijk prima uitvoerbaar.

De referentie naar dit document is:

Bianca de Jong

(december 2014). Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'School Time Out Project (STOP)'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies

1. Toelichting naam van de interventie

Geen toelichting

2. Risico en/of probleem waar de interventie zich op richt

STOP richt zich op jongeren, die niet meer in de klas gehandhaafd kunnen worden. De gangbare consequenties hebben niet geleid tot de gewenste verandering van hun gedrag. Er is zodoende sprake van dreigende schooluitval. STOP is voor de school de laatste kans die de jongere geboden wordt om tot gedragsverbetering te komen. De problemen die zich, al dan niet in combinatie, bij deze jongeren voordoen zijn:

o Gedragsproblemen:

a) zowel in de relatie met volwassenen:

brutaal zijn, overtreden van regels, niet luisteren, onvoldoende reageren op correcties, steeds maar in discussie blijven gaan over regels,

b) als in de relatie met leeftijdgenoten:

de schuld bij de ander neerleggen, pesten, moeite met het omgaan met boosheid, ruzies, vechtpartijen.

o Problemen gerelateerd aan de eigen schoolloopbaan en het onderwijs:

o Slechte leerresultaten

o Motivatieproblemen uitgedrukt door het niet maken van huiswerk, verzuim, spijbelen

o Werkhoudingproblemen zoals geringe taakgerichtheid, en slechte concentratie.

Door de cumulatie van problemen is de relatie met de leerkracht vaak ernstig verstoord.

In de grote steden ligt het percentage voortijdig schoolverlaters hoger dan het landelijk gemiddelde. Het percentage voortijdig schoolverlaters in het voortgezet onderwijs in de gemeente Amsterdam in het schooljaar 2011-2012 is 2,2%. Landelijk is dit percentage 0,9%. In absolute getallen hebben in 2011-2012 759 leerlingen in de stad Amsterdam het voortgezet onderwijs voortijdig verlaten (bron: www.vsvverkenner.nl).

Schooluitval is vaak de voorbode van algehele maatschappelijke uitval (Rapport Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), 2009). Jongeren die hun school niet afmaken lopen grote kans later werkloos te worden, of laagbetaald werk te krijgen (Van den Berg, 2007).

3. Doel van de interventie

Het primaire doel van de interventie is dat de jongere op de eigen school voor regulier voortgezet onderwijs zijn startkwalificatie behaalt.

Doelen per deelgebied van de problematiek

A. Op het gebied van de gedragsproblematiek en de sociale vaardigheden

Ten opzichte van het moment van aanmelding:

- zijn de sociale vaardigheden waaronder het hanteren van conflicten en omgaan met regels toegenomen en gebruikt de jongere deze in de omgang met leeftijdgenoten en volwassenen;

- zijn de gedragsproblemen afgenomen, blijkend uit de positievere score op de SDQ follow-up lijst.

B. Op het gebied van de problemen in de cognitieve ontwikkeling

Ten opzichte van het moment van aanmelding:

- zijn de studievaardigheden meer in overeenstemming met hetgeen op grond van de capaciteiten van de leerling verwacht kan worden:

- ? De leerling kan zich op de gegeven opdracht concentreren
- ? De leerling vraagt om hulp aan de docent
- ? De leerling kan een taak structureren
- ? De leerling kan huiswerk plannen en indelen
- ? De leerling behaalt cijfers voor toetsen op het voor de leerling te verwachten niveau

C. Op het gebied van de (verstoorde) relatie met de leerkracht(en)

Ten opzichte van het moment van aanmelding:

- is de werkrelatie tussen de docent en de jongere hersteld.
- kunnen docenten de leerling specifiek en passend instrueren en aanspreken op gedrag.

D. Op het gebied van de betrokkenheid van de ouders

- Ouders ondersteunen hun kind in de schoolgang. Hiertoe zijn de volgende subdoelen te onderscheiden:

- o School en ouders hebben contact met elkaar en informeren elkaar (educatief partnerschap).
- o Ouders hebben de volgende opvoedingsvaardigheden:
 - ? Belangstelling tonen voor en informeren naar de leerling
 - ? Toezicht houden op wat hun kind wanneer met wie doet (monitoren)
- o Ouders accepteren bij (blijvend) opvoedonvermogen (al dan niet professionele) hulp en steun.
- o Indien nodig en geaccepteerd: het realiseren van een verwijzing naar passende opvoedondersteuning.

Om met ouders gefundeerd over verwijzing naar opvoedondersteuning te kunnen overleggen is het nodig dat de STOP hulpverlener de volgende voorwaardelijke doelen behaalt:

- o Er is zicht op de mate waarin sprake is van de volgende opvoedvaardigheden:
 - ? Ouders creëren een veilige opvoedingsomgeving (regelmatige dagstructuur, passende verzorging, geen geweld en/of mishandeling)
 - ? Ouders zijn zich bewust van de wensen en mogelijkheden van hun kind (realistische verwachtingen)
 - ? Ouders stellen afspraken en regels waaraan zij hun kind helpen houden (aansprekende discipline: consistent en voorspelbaar zijn)

4. Doelgroep van de interventie

Voor wie is de interventie bedoeld

STOP is bedoeld voor leerlingen uit het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs in de leeftijd van 12-18 jaar bij wie sprake is van een zodanige gedragsproblematiek (A200, CAP-J), dat het schoolfunctioneren belemmerd wordt en de leerling niet meer kan functioneren in de klas en dreigt uit te vallen.

Deze leerlingen kunnen niet meer binnen de reguliere leerlingenzorg in en rond de school geholpen worden. STOP is gericht op terugkeer op school. De school en de leerling moeten dan ook met elkaar overeenkomen dat dit de inzet is. Vanaf het schooljaar 2011-2012 is er ook een STOP HAVO/VWO (op verzoek van de deelnemende scholen wordt deze TOP genoemd). De ouder(s) en de docenten zijn de intermediaire doelgroep.

Indicatie- en contra-indicatiecriteria

Indicaties - kwantitatief:

De Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ) meet psychische/psychosociale problematiek en vaardigheden bij kinderen en adolescenten. Deze kent een Oudervariant (SDQ-O), een leerkracht variant (SDQ-L) en een jongere variant (SDQ). De SDQ-L is de lijst die door de leerkrachten bij aanmelding voor STOP wordt ingevuld. Een indicatie voor STOP is wanneer de totale score van de SDQ-L zich bevindt in het "borderline" gebied ofwel het "abnormal" gebied (de laatste met een duur van korter dan een jaar).

Indicatie - kwalitatief:

Het besluit om over te gaan tot een aanmelding voor het STOP wordt in het ZorgAdviesTeam (ZAT) genomen. Hiertoe wordt het aanmeldformulier VO gebruikt waarin een onderwijskundig rapport is opgenomen. Het ZAT, de zorgcoördinator en mentor geven één of meer van de volgende indicatiecriteria aan:

- onvoldoende prestatie, (dreigende) afstroom of ontbrekende algemene leervoorwaarden
- tekorten met betrekking tot de zelfstandigheid, taakgerichtheid, motivatie, aandacht en instructiegevoeligheid van de leerling met betrekking tot de schoolse taken
- problemen in de interactie met leerkrachten (overmatige afhankelijkheid, autoriteitsproblemen, omgaan met grenzen en correcties, recalcitrantie, conflicten)
- absentie

- problemen in de omgang met leeftijdgenoten

De school beschrijft de gevolgte aanpak. In deze beschrijving is duidelijk dat interventies binnen de reguliere leerlingenzorg zijn ingezet, zoals deze vermeld staan in bijlage 3 van het advies van de Onderwijsraad (2010), samengevat: het bieden van structuur, een positieve benadering, het aanzetten van de leerling tot zelfreflectie, het nagaan of het onderwijsaanbod beter kan worden afgestemd op de leerbehoeften van de leerling, professionele ontwikkeling van de docent. Het advies geeft een uitwerking van elk van deze punten. Hieraan valt toe te voegen: afspraken in het docententeam over de manier van reageren op het gedrag van de leerling, een gesprek van de mentor en/of zorgcoördinator met de ouders, inzet van School Maatschappelijk Werk of schoolcounselor. STOP wordt ingezet wanneer deze interventies niet tot de gewenste verbetering hebben geleid en school de leerling niet meer aanwezig wil hebben. In dat opzicht is STOP een laagdrempelige voorziening om thuiszitten te voorkomen. Vooraf is geen tijd om een juiste handelingsgerichte (met name transactionele analyse van het probleem te doen: waarom heeft deze jongere, op deze school, met deze docent(en) en medeleerlingen op dit moment deze problemen?). Deze analyse wordt tijdens het STOP traject gedaan.

Contra-indicaties:

- School geeft aan dat de leerling niet meer terug kan keren. In dat geval kan een leerling naar het Transferium (een andere bovenscholse voorziening in Amsterdam) worden verwezen. Bij een Transferium traject wordt gekeken welk onderwijs en type school passend is voor de leerling.

Verder kan STOP niet ingezet worden wanneer:

- De veiligheid van de omgeving en/of de hulpverleners niet voldoende gewaarborgd is ten gevolge van antisociaal gedrag van de ouder (D506, CAP-J) of ernstig opstandig en/of antisociaal gedrag van de jeugdige (A202, CAP J)

5. Aanpak

Opzet van de interventie

De duur van een STOP traject is maximaal 13 weken. Er zijn vijf STOP locaties op reguliere scholen voor voortgezet onderwijs. Elke STOP locatie bestaat uit één heterogeen samengestelde groep van maximaal 12 leerlingen. De individuele onderwijsbegeleiding wordt gegeven door één docent. Bij het TOP wordt deze bijgestaan door een student voor ondersteuning op de bètavakken. De STOP hulpverlener is deels aanwezig in de klas.

Algemeen:

Binnen STOP worden de jongeren zowel op onderwijs als op gedrag begeleid.

Zij volgen hun individuele onderwijsprogramma in een apart (prikkelarm) STOP klaslokaal, al dan niet op de eigen school.

Fase 1: Diagnostiekfase: week 0-4

Na de aanmelding door de school volgt binnen één week een startgesprek. De daarop volgende dag begint de leerling aan het STOP en komt vanaf dat moment vijf dagen per week op de STOP locatie.

De eerste fase is gericht op het helder krijgen van de ondersteuningsbehoeften en tegelijkertijd wordt meteen een start gemaakt met het schoolwerk en de gedrag begeleidende interventies van de hulpverlener, onder andere de feedbackgesprekken (zie hieronder).

De jongere komt dagelijks naar het STOP voor de individuele onderwijsbegeleiding. Daarnaast zijn er individuele gesprekken en start de jongere met een groepstraining die één keer per week plaatsvindt. De hulpverlener heeft minimaal één keer per week een gesprek met de leerling. Docent en hulpverlener observeren in de klas en voeren korte feedbackgesprekken indien daar aanleiding toe is (bijvoorbeeld wanneer de jongere het probleemgedrag laat zien of juist niet laat zien wanneer dat te verwachten zou zijn).

Het samenbrengen in een groep van leerlingen met gedragsproblemen brengt het risico met zich mee dat jongeren elkaar negatief beïnvloeden. De kleine omvang van de groep, de aanwezigheid van zowel een docent als hulpverlener, de eisen van een goed pedagogisch klimaat met de daaraan verbonden basishouding (zie paragraaf 6: Onderbouwing), de individuele begeleiding en groepstraining verkleinen het risico op versterking van negatief gedrag en stimuleren en ondersteunen de ontwikkeling van prosociaal gedrag. Contact met ouders: minimaal één keer per week telefonisch over voortgang en twee face-to-face gesprekken gedurende de periode van vier weken.

Er is vrijwel dagelijks contact met school over schoolwerk.

Bij afsluiting van deze fase (in de vorm van een voortgangsgesprek) zijn de oplossingen en doelen voor het functioneren van de jongere op school, thuis en in de vrije tijd, indien nodig aangevuld en uitgewerkt en in het vervolgplan vastgelegd. Het is duidelijk of de gevolgte aanpak werkt of niet. Verdere uitzoekvragen zijn benoemd.

Fase 2: Uitvoeringsfase; week 5-11

Op basis van de voortgang wordt de inhoud van de interventies bijgesteld, maar in hun vorm blijven ze hetzelfde als in de diagnostiekfase: de leerling volgt individueel onderwijs op de STOP locatie in toenemende zelfstandigheid en neemt deel aan de groepstraining. Daarnaast voert hij/zij minimaal één keer per week gesprekken met de hulpverlener. Naar aanleiding van

eventuele incidenten vinden ook tussentijds feedback gesprekken plaats, individueel dan wel met de hele STOP groep. Met ouders wordt afgestemd of de contacten voldoende zijn en er vinden minimaal twee face-to-face gesprekken plaats. Bij verwijzing naar verdere hulp zijn meer gesprekken mogelijk.

Indien de relatie met de school van herkomst ernstig verstoord is en school en leerling ondersteuning wensen in het herstel van de relatie worden herstelgesprekken gevoerd. Afhankelijk van het verloop kan dit om een enkel moment of meerdere momenten gaan.

Fase 3: Afbouw en terugkeer; week 12-13

In fase 3 ligt de focus op terugkeer. De jongere kan deels onderwijs op het STOP, en deels op de school van herkomst volgen. Met de hulpverlener voert hij/zij reflectiegesprekken. De frequentie is afhankelijk van de momenten waarop de leerling op de reguliere school is.

Met school wordt een terugkeerplan en een Individueel Handelingsplan geschreven. Ouders en school maken afspraken over het onderhouden van contact.

Er vindt een gesprek plaats waarin besloten wordt of en zo ja hoe, de contacten na terugkeer worden voortgezet. Dit kan variëren van een telefoontje tot het overdragen aan vervolghulp.

Inhoud van de interventie

Fase 1: Diagnostiekfase: week 0-4

De aanmelding verloopt via een hiertoe ontworpen VO-formulier. Hierop worden de problematiek en de door school ingezette interventies geïnventariseerd. School meldt voor STOP aan wanneer er een escalatie is, waardoor de leerling van school verwijderd is. Analyse van de problemen en mogelijke samenhang van zowel factoren bij de jeugdige (leer- en/of psychosociale problematiek, persoonlijkheidsproblematiek), als bij de school, docent(en) en opvoedsituatie is nog niet door school in kaart gebracht. De opdracht om handelingsgericht in kaart te brengen welke ondersteuningsbehoefte de jongere zowel op het gebied van onderwijs als van gedrag nodig heeft ligt bij het STOP. De bevindingen worden verwerkt in het door STOP aan te leveren Onderwijs Perspectief Plan (OPP). Mocht het STOP signalen ontvangen over problemen in het functioneren van een bepaalde docent, dan wordt dit teruggekoppeld aan de zorgcoördinator van de school en aan de school gevraagd hier ondersteuning op te bieden.

Indien het niet duidelijk is of de school van herkomst past bij de cognitieve capaciteiten van de jongere en/of er mogelijk sprake is van (psychiatrische) problematiek die het leren en het profiteren van de hulp in de weg staat, dan wordt een specialistisch diagnostisch traject ingezet. Dit is geen onderdeel van het STOP, maar is op aanvraag beschikbaar bij de jeugdzorgaanbieder, die de hulpverlening binnen STOP uitvoert (indien nodig in samenwerking met de jeugdpsychiatrische instelling).

STOP is een kortdurende interventie en daarom worden meteen in het startgesprek de doelen voor de eerste vier weken vastgesteld. Het startgesprek omvat verschillende elementen: kennismaken, informatie bieden, aanleiding voor de plaatsing bespreken en de verschillende standpunten uitdiepen, verwachtingen uitspreken en doelen bepalen. Voor dit laatste worden met name oplossingsgerichte gesprekstechnieken ingezet en dan vooral het zoeken naar de uitzonderingen, de schaalvraag en de wondervraag. Doelen in het startplan worden SMART geformuleerd. Het startplan dient tevens als eerste opzet voor het OPP. Gedurende het STOP traject wordt dit OPP bijgesteld en aangevuld. Het startgesprek eindigt met praktische afspraken over het onderhouden van contact en vervolgesprekken.

Onderwijs:

Na een inventariserende observatie aan de hand van de checklist schoolse vaardigheden en gedrag (opgenomen in de methodiekhandleiding) stellen docent en leerling werkdoelen op dit gebied op. Er wordt vanaf het begin gewerkt aan de hand van de leerstof en het lesprogramma van de school van herkomst. Op deze wijze wordt gewerkt aan het verbeteren van de leerattitude en het inhalen van leerachterstanden, zodat bij terugkeer er geen sprake meer is van een gat tussen deze jongere en de rest van de klas.

In de eerste weken liggen de werkpunten op een heel basaal niveau: komt de jongere op tijd, heeft hij schoolspullen / boeken bij zich, lukt het om zich op de taak te richten, te blijven zitten? Hoe is het contact met de medeleerlingen?

In deze eerste fase onderzoekt de docent de stijl van leren (leeractiviteiten) van de jongere. De docent biedt sturende begeleiding bij het plannen van het schoolwerk en de voortgang hiervan. Door leerstijl en strategieën te observeren, te bespreken, te analyseren en hierop begeleiding te bieden, krijgt de docent een beeld van de ondersteuningsbehoeften op het gebied van het leren.

Gedrag:

Specifiek in de eerste gesprekken met de jongere verzamelt de hulpverlener aanvullende en concrete informatie over de (ontwikkelings)taken waar de leerling wel en geen problemen mee heeft. Hierbij wordt met name aandacht besteed aan die ontwikkelingstaken die direct met het schoolse functioneren te maken hebben. Hieronder vallen: participeren in onderwijs of werk, omgaan met autoriteit en instanties, opbouwen en onderhouden van sociale contacten en vriendschappen. Een passend dagritme kunnen hebben (buiten de schooltijden) behoort eveneens tot de ontwikkelingstaken van de jongere. Voor dit laatste

wordt gebruik gemaakt van de Dagelijkse Routine Lijst.

Met de jongere wordt het netwerk in kaart gebracht aan de hand van het bolletjesschema.

Gebeurtenissen worden uitgevraagd en geanalyseerd aan de hand van het Gebeurtenis-Gedachte-Gevoel/Gedrag- Gevolg schema (GGGGG-schema). Op basis hiervan worden werkpunten voor de periode na het gesprek vastgesteld.

De jongere neemt deel aan een groepstraining: de Training Agressie Controle (TACt). De TACt is een bewerking voor toepassing in Nederland door De Bascule en PI Research van de Aggression Replacement Training (ART), die is ontwikkeld door Goldstein e.a. (1998); de Washington State versie van de ART wordt nu Training Agressie Controle (TACt) genoemd. De TACt maakt gebruik van leertheoretische en cognitief-gedragstherapeutische principes en technieken. De complete TACt bestaat uit verschillende onderdelen, die ieder uit tien bijeenkomsten bestaan. Wekelijks vinden drie bijeenkomsten plaats, van elk onderdeel één. In alle modules worden huiswerkopdrachten gebruikt om het oefenen en het daadwerkelijk toepassen van de geleerde vaardigheden in het dagelijks leven te bevorderen.

1. Module Sociale Vaardigheden

In deze module staan de gedragsmatige aspecten van agressief gedrag centraal. Middels cognitief-gedragstherapeutische technieken (waaronder modellering, instructie, oefening en feedback) worden de jongeren getraind in een tiental sociale vaardigheden, waardoor zij adequater kunnen reageren op situaties die veelal aanleiding zijn tot agressief gedrag. Ook zullen zij hierdoor beter in staat zijn relaties met prosociale leeftijdgenoten te starten en te onderhouden

2. Module Boosheidcontroletraining

Deze module is gericht op de emotionele aspecten van het gedrag. Het doel is om de zelfcontrole te vergroten in situaties die boosheid oproepen. Jongeren leren de triggers en signalen van boosheid bij zichzelf te onderscheiden en herkennen en vervolgens aan de hand van de 'boosheidscontroleketen' zelfcontrolemechanismen en gedragsalternatieven.

3. Module Moreel Redeneren

Deze module stimuleert de groei naar een hoger niveau van morele ontwikkeling. Het niveau dat elke jongere bij de start van de training heeft en eventueel voorkomende denkfouten worden in kaart gebracht aan de hand van een zelfrapportage vragenlijst. Middels een tiental probleemsituaties met vragen worden de jongeren gedurende deze module uitgenodigd stelling te nemen en te beargumenteren en hierover met elkaar in discussie te gaan. Daarbij stimuleren de trainers de discussie in de richting van keuzes op basis van argumenten van een moreel hoger niveau.

De WS-ART training is opgenomen in de databank Effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugd instituut en is erkend door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie

De TACt training volgt een vast protocol (zie literatuurverwijzing voor de handleiding WS-ART).

Zodra een groepje samen te stellen is, wordt gekeken naar een passende module, aansluitend op de meest op de voorgrond tredende problematiek. Hiervoor is gekozen omdat de jongeren te kort op het STOP zijn om de volledige training te volgen. Er kunnen meerdere trainingen per jaar opgestart worden wanneer er een nieuwe groep gevormd kan worden.

Hoewel de onderwijs- en gedragsbegeleiding apart uitgewerkt zijn, is er sprake van een sterke verwevenheid. Dit wordt bijvoorbeeld concreet gemaakt in het gebruik van de gedragskaart.

De gedragskaart blijkt in de praktijk goed te werken en is een essentieel onderdeel van het programma. De leerling wordt beoordeeld op een zestal punten: op tijd komen, aan schoolregels houden, houding, inzet, gedrag en de eigen leerpunten. Aan de hand hiervan ontvangt de leerling dagelijks en aan het eind van de week feedback. Hiermee krijgt de leerling meer inzicht in zijn eigen gedrag. Met dit inzicht en de feedback oefenen hulpverlener en leerling in rollenspelen alternatief gedrag. Daarbij kan de hulpverlener het GGGGG-schema gebruiken om de perceptie bij de leerling te veranderen.

Een ander voorbeeld van een geïntegreerde interventie is het uitlokken van incidenten in de klassensituatie: incidenten die zich voordoen of bewust uitgelokt worden, worden besproken en alternatief gedrag wordt in een individueel begeleidingsmoment in de vorm van een rollenspel geoefend.

Ouders:

Het contact met de ouders is in deze fase sterk gericht op het tot stand brengen van de samenwerkingsrelatie. Met de ouders wordt de dagelijkse Routine Lijst doorgenomen en verdere punten van zorg en aandacht worden geïnventariseerd.

De STOP medewerker richt zich met name op het contact van de ouders met STOP en de school van herkomst. De mogelijkheden om het netwerk in te schakelen alsmede om een Eigen Kracht Conferentie in te zetten worden voorgelegd.

Na 4 weken staan de STOP hulpverlener, de jongere en ouders samen met de zorgcoördinator en/of mentor van de jongere stil bij de ingeslagen weg en bespreken zij met elkaar de doelen, de tot dan toe bereikte resultaten en de vervolgplannen. Ook een docent, bijvoorbeeld waar de jongere de grootste problemen mee heeft, kan hierbij uitgenodigd worden. De STOP hulpverlener geeft de ervaringen weer van het STOP; de jongere heeft samen met de STOP hulpverlener een eerste lijst van punten die goed werken opgesteld. De jongere presenteert deze aan de aanwezigen.

Fase 2: Uitvoeringsfase; week 5-11

Onderwijs:

De jongeren werken individueel aan hun eigen onderwijsprogramma. De docent biedt begeleiding en instructies aangepast aan de geïnterpreteerde leerstijl en vastgestelde werkpunten. Hierbij houdt de docent altijd rekening met de didactische werkwijze van de school van herkomst. De STOP docent creëert klassikale momenten, bijvoorbeeld door een actueel onderwerp uit te diepen om zo het functioneren als lid van een groep in een lessituatie niet volledig uit te sluiten gedurende de STOP plaatsing.

De aansturing van de docent in het plannen en uitvoeren van het schoolwerk wordt stapsgewijs afgebouwd en zo wordt de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van de jongere hierin opgebouwd.

Gedrag:

De individuele mentorgesprekken richten zich op de leer- en werkpunten. De meest voorkomende aandachtspunten voor jongeren die op het STOP geplaatst worden zijn: concentratie en werkhouding verbeteren, gepast reageren op kritiek, omgaan met autoriteit en gedragsregels, omgaan met boosheid. De wijze waarop deze thema's besproken worden is globaal als volgt: uitleg en reflectie op het thema, jongere bevragen in hoeverre dit thema speelt, psycho-educatie bieden over het thema, aandachtspunten voor de jongere omtrent het thema, oplossingen vinden en oefenen van vaardigheden met betrekking tot het thema. Ook worden afspraken gemaakt over hoe jongeren hiermee verder aan de slag kunnen en wanneer mentor en jongere bespreken in hoeverre het gelukt is.

Wat het netwerk betreft zal in deze fase dieper ingegaan worden op de betekenis van de leden van het netwerk voor de jongere aan de hand van de VIP kaart.

Deelname aan de TACt wordt gecontinueerd (zie fase 1 voor een korte beschrijving).

Ouders

Uit onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut (Addink & de Lange, 2011) is gebleken dat de school bij aanmelding bij het STOP geen problemen op het gebied van kindermishandeling meldt. Het veiligheidsbeleid van de uitvoerende instelling vereist dat tenminste een maal gedurende een traject een veiligheidsinschatting wordt gemaakt aan de hand van de LIRIK (Licht Instrument Risicotaxatie Kindermishandeling). Om dit te kunnen doen is het nodig om in contact te zijn geweest met het gezinssysteem. Daarom vult in deze fase de hulpverlener de LIRIK in. Wanneer er een risico aanwezig is, bespreekt de hulpverlener samen met de ouders stappen om tot vermindering hiervan te komen. De hulpverlener volgt hierbij het veiligheidsbeleid van de instelling. Hierin is de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling uitgewerkt in concrete stappen voor het handelen.

De begeleiding van de hulpverlener van het STOP richt zich op het tot stand brengen van educatief partnerschap (De Wit, Amse & Wassink, 2008).

De volgende opvoedingsvaardigheden die van belang zijn voor het functioneren op school worden besproken en aan de hand van oplossingsgerichte gesprekstechnieken wordt in kaart gebracht in hoeverre deze aanwezig zijn en wat ouders nodig hebben om hier (nog) competent(er) in te worden:

Betrokkenheid ouders op de schoolgang en - prestaties, dagstructuur, passende verzorging, geen geweld, koesteren van realistische verwachtingen, regels en afspraken stellen. Indien hulp nodig is hierbij, zal de STOP hulpverlener de ouders niet zelf ondersteuning bieden. Hij/zij gaat wel actief met hen op zoek naar de passende en gewenste ondersteuning. De STOP hulpverlener is goed op de hoogte van de mogelijkheden van ouderondersteuning in de wijk waar de ouders wonen en hij/zij bespreekt met hen welke ondersteuning het meest passend is. De STOP hulpverlener helpt ouders, indien zij dit niet op eigen kracht kunnen, met het leggen van contact, de aanmelding en gaat indien gewenst mee op gesprek om tot een start te komen.

Het evaluatiegesprek met school, jongere en ouders aan het einde van deze fase richt zich met name op de verbeteringen en aandachtspunten in het licht van de terugkeer naar de school van herkomst.

Fase 3: Afbouw en terugkeer; week 12-13

Onderwijs:

De leerling keert terug naar de school van herkomst, te beginnen met één of enkele dagdelen die geleidelijk uitgebreid worden. Soms is echter een overgang ineens wenselijk; bijvoorbeeld wanneer schoolonderzoeken van start gaan.

De terugkeer naar de school van herkomst is de focus van de STOP plaatsing. De contacten met school en STOP zijn hier vanaf de aanvang op gericht.

School is (naast ouders en leerling) aanwezig bij de evaluatie waar ook de leerling inbreng heeft. In gemeenschappelijk overleg wordt bepaald hoe de leerling terugkeert. Hierbij zijn punten aan de orde als: wel/niet oude klas, geleidelijke terugkeer en zo ja in welke lessen, op welke dagdelen en hoe op te bouwen, terugkoppelingsmomenten tussen leerling, school en STOP, afspraken contacten school en ouders. Opties die besproken worden: de jongere houdt een presentatie over zijn/haar tijd bij STOP. De jongere kan aan de mentor (indien gewenst met ondersteuning van de hulpverlener) een "gebruiksaanwijzing" voor de docent(en) presenteren.

Indien er signalen zijn dat een docent een leerling niet in de klas terug wil, dan wordt dit met de zorgcoördinator van school besproken en aan school gevraagd de docent hier ondersteuning op te bieden.

Gedrag:

De hulpverlener coacht de jongere in deze terugkeer. Dit gebeurt aan de hand van dezelfde technieken waar de jongere inmiddels vertrouwd mee is: reflectie aan de hand van GGGGG-schema en het oefenen van vaardigheden. Ook worden oplossingsgerichte technieken ingezet met bijvoorbeeld vragen als "Wat ging beter" en vervolgens het uitdiepen van de uitzonderingen op het probleem en het vaststellen van aandachtspunten om vaker bij die uitzondering te komen.

Afspraken over begeleiding onderwijs en gedrag op de school van herkomst:

In het Onderwijs Perspectief Plan (OPP) dat STOP aan de school van herkomst levert, staan de adviezen met betrekking tot de onderwijsbehoeften van de leerling en de gedragsondersteuning. De adviezen worden besproken met ouder(s) en de zorgcoördinator van de school. In het OPP staat tevens welk vervolgtraject de leerling krijgt. Het is aan de school van herkomst hoe concreet invulling te geven aan de adviezen in het OPP.

Ouders:

In deze fase is vervolghulp (indien nodig) gerealiseerd of wordt deze gerealiseerd. De STOP hulpverlener begeleidt ouders in deze stap. Indien gewenst ondersteunt de hulpverlener ouders en school van herkomst om de samenwerkingsrelatie zo goed mogelijk tot stand te brengen of in stand te houden.

Bij afsluiting worden de vragenlijsten van de SDQ (en eventuele andere beginmetingen wanneer die zijn verricht) opnieuw ingevuld en besproken volgens het oplossingsgerichte stramien: herkennen, begrijpen, waarderen, handelen.

Zorg na terugkeer

Zorg na terugkeer kan in een aantal gevallen nodig zijn. Het organiseren en tot stand brengen van deze zorg is onderdeel van de STOP interventie.

Voor zorgleerlingen is het extra van belang dat er continuïteit bestaat in de zorg en begeleiding die zij nodig hebben rond de overgangsmomenten van de ene onderwijssituatie naar de andere.

Zorg na terugkeer kan op de afrondingsfase volgen, maar kan ook eerder opgestart worden. Een jeugdzorgprogramma kan bijvoorbeeld ook al gedurende de STOP plaatsing worden aangevangen.

De zorg wordt samen met de leerling, school en ouders vastgesteld. Zorg na terugkeer kan de volgende vormen hebben (in overleg zijn hier uiteraard variaties en combinaties "op maat" op mogelijk):

- Telefonische follow-up en/of contact via de sociale media: WhatsApp, sms, mail (minimaal 1x per week gedurende 4 weken). Dit voldoet wanneer een vinger aan de pols gehouden moet worden.
- Leerling komt langs op STOP: bijvoorbeeld 1x per week gedurende minimaal 4 weken. Dit kan uiteraard gecombineerd worden met de andere vormen van zorg na terugkeer.
- Leerling krijgt hulpverlening buiten STOP (Bijvoorbeeld: Zorglijn 12+, Nieuwe Perspectieven, een training...). Leerling wordt aangemeld voor een geïntegreerd jeugdhulpverleningsprogramma, met flexibele inzet van specifieke modules (wanneer de problematiek primair op de gedragsproblemen en problemen met de sociale vaardigheden ligt).
- Leerling ontvangt Ambulante Begeleiding op school. Voor de leerling waarbij sprake is van ADHD dan wel ASS problematiek en die primair ondersteuning behoeft op met name de schoolse- en sociale vaardigheden, is AB begeleiding een passende vorm van nazorg

6. Materialen en links

Jong, B. de (2013). School Time Out Project STOP. Interne publicatie Altra, Amsterdam

Website samenwerkingsverband Amsterdam: <http://www.swvadam.nl/>

(hier is het aanmeldingsformulier voor STOP te vinden)

Website voortijdige schoolverlaters:

www.vsvverkenner.nl

7. Verantwoording van de doelen, de doelgroep en de aanpak

Probleemanalyse

Kernproblematiek: niet functioneren in de klassensituatie

Risicofactoren die een rol spelen:

Jongeren die in het STOP geplaatst worden zijn op dat moment niet meer in de klassensituatie te handhaven. Zij vertonen regeloverschrijdend gedrag en hebben een tekort aan sociale vaardigheden, met name probleem- en conflict oplossende vaardigheden. De gevolgen hiervan zijn een verstoorde relatie met de docent(en) en leerresultaten die niet in overeenstemming zijn met het cognitieve niveau van de jongere. Deze gevolgen versterken op hun beurt de gedragsproblematiek. De genoemde risicofactoren zijn dus zowel oorzaak als gevolg van de verstoring in het schools functioneren. Van Lieshout (2009) beschrijft dat gedragsproblemen hun weerslag kunnen hebben op de noodzakelijke voorwaarden voor het schoolse leren en zo leerproblemen veroorzaken. Er is dan sprake van secundaire leerproblemen en niet van primaire leerstoornissen.

Ook Verheij en van Doorn (2002) en Junger-Tas (2002) geven aan dat verstorend gedrag en gedragsstoornissen directe invloed hebben op het eigen leren en de daarmee gerelateerde lagere leerprestaties. De doelgroep van het STOP zijn leerlingen die op het juiste type school zitten, maar hun gedragsproblemen belemmeren de leerprestaties. Binnen het STOP werken we aan twee aspecten: aan het verbeteren van het leren en de prestaties en aan het verminderen van de gedragsproblematiek.

De problemen van deze jongeren staan meestal niet op zichzelf. Vaak zijn zij door de thuissituatie overbelast. Bijvoorbeeld door ziekte, handicap of verslaving van een familielid, armoede, schulden en woonproblemen of een moeilijke echtscheidingssituatie. Onder deze groep jongeren komen meer gedrags- en ontwikkelingsproblemen voor dan bij leeftijdgenoten.

(Rapport WRR, 2009)

Protectieve factoren:

STOP richt zich op het versterken van de volgende protectieve factoren bij gedragsproblematiek:

- steun biedende relaties met de ouders
- effectieve ouderlijke discipline en toegepast toezicht
- steun biedende relaties met leerkrachten
- succesvol schools presteren
- vriendschap met prosociale leeftijdgenoten

(Hughes & Covell, 1999 in Verheij & van Doorn, 2002)

In het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2009) wordt geconcludeerd dat risicoleerlingen meer kans maken wanneer zij een warme en betekenisvolle band hebben met tenminste één volwassene in hun nabije omgeving, zoals een docent.

Tevens geeft het rapport weer dat de kans op goede onderwijsresultaten vergroot, en op schooluitval verkleind wordt wanneer school en ouders afstemmen. Door de STOP aanmelding worden ouders er sterk op aangesproken om zich meer met het schoolse functioneren van hun kind te bemoeien.

Het ontbreken van steun en betrokkenheid van de ouders is een risicofactor.

In de literatuur is terug te vinden dat het gezin en de betrokkenheid van ouder(s) op school een belangrijke rol speelt in een succesvolle schoolloopbaan (Pameijer & Van Beukering, 2009; Holter & Bruinsma, 2010; WRR, 2009; Van Der Steenhoven & Van Veen, 2010; Advies van de Onderwijsraad, 2010). Ook de STOP leerlingen zijn er bij gebaat dat de ouders (meer) betrokken zijn.

Onderbouwing

In onderstaande uitwerking van de onderbouwing zijn onder andere de 11 factoren van succes van Marzano (2013) terug te lezen. In het handelen van STOP zijn deze factoren verweven.

De 11 factoren van succes op de leerprestaties zijn:

Op schoolniveau: een haalbaar en gedegen programma, uitdagende doelen en effectieve feedback, betrokkenheid ouders en gemeenschap, veilige en ordelijke omgeving, collegialiteit en professionaliteit.

Op het leraarniveau: didactische aanpak, pedagogisch handelen en klassenmanagement, sturing en herontwerpen programma.

Op het leerling-niveau: thuissituatie, achtergrondkennis en motivatie.

A. Op het gebied van de gedragsproblematiek, met name de probleem- en conflictoplossende vaardigheden

Samengevat zijn de doelen:

- De gedragsproblemen zijn afgenomen
- De sociale vaardigheden en met name de conflictoplossende vaardigheden zijn toegenomen

De STOP klas heeft een positief pedagogisch klimaat, is klein van omvang, de begeleiding is intensiever dan in een reguliere klas (minder leerlingen en twee begeleiders), waardoor het in vergelijking met de gemiddelde klassensituatie meer gestructureerd is. Van Lieshout (2009) stelt dat de aanpak van gedragsproblemen altijd om een algemene basisaanpak van "structuur bieden" vraagt, vanwege het tekort aan eigen structurend, probleemoplossend vermogen. Tevens stelt het de leerling in staat een positieve relatie op te bouwen met de leerkracht.

Een goed positief pedagogisch klimaat begint bij een duidelijk gestructureerde setting met heldere afspraken, sterk onderwijs en voldoende aandacht en ruimte voor persoonlijke relaties tussen leerling, hulpverlener en docent (Stronge, 2007). Dit stelt eisen aan de basishouding van de medewerkers van STOP.

Basishouding:

Belangrijke aspecten zijn:

- Acceptatie: het is belangrijk om uit te stralen dat elke leerling welkom is en geaccepteerd wordt, met zijn gevoelens,

mogelijkheden en onmogelijkheden. Als er sprake is van ongewenst gedrag, wordt het gedrag afgekeurd en niet de persoon zelf. Dit gebeurt in de vorm van gedragsinstructies, een feedbacktechniek uit het competentiegericht werken.

- Betrokkenheid bij de individuele leerling: dit betekent dat de docent en de hulpverlener belangstelling hebben en open staan voor de leerling, aandacht en tijd hebben voor de vragen en problemen van de leerling, de leerling respecteren, vertrouwen geven, troosten bij verdriet en samen met de leerling plezier hebben.

- Consequent, voorspelbaar en duidelijk zijn: essentieel is dat de docent en hulpverlener duidelijkheid bieden over wat van de leerling verwacht wordt, hoe leerlingen binnen STOP met elkaar omgaan, wat mag en niet mag enzovoort. Dat betekent ook dat de afspraken moeten worden opgevolgd. De basisafpraak is respectvol met elkaar om te gaan. Docent en hulpverlener geven zelf het goede voorbeeld en stimuleren gewenst gedrag. Zij benaderen de leerlingen op een consequente, eerlijke, open en humorvolle manier.

Bij het STOP is het gedrag dat de leerling laat zien steeds goed zichtbaar. De groep is immers kleiner dan een klas en gedurende een groot deel van de tijd zijn zowel de STOP docent als de hulpverlener aanwezig. De leerling krijgt feedback op dit gedrag, volgens de principes van het competentiegericht werken.

In het STOP staat daarbij niet de disciplineren van de leerling en "het onder controle houden" centraal maar het leren uit ervaring. In dat kader kan het zinvol zijn juist het (on)gewenste gedrag uit te lokken om feedback op maat te kunnen geven (Messing & Wienke, 2011).

De STOP leerlingen leren hun sociale vaardigheden en conflictoplossende vaardigheden te vergroten door de TACT training (SOVA module). Het trainen van vaardigheden met een cognitief gedragstherapeutische aanpak leidt tot afname van gedragsproblemen, bij kinderen met milde of gematigde gedragsproblemen. Dit blijkt uit overzichtsstudies naar de effecten van gedragstherapie (Boendermaker, 2008).

De oplossingsgerichte gespreksvoering en begeleiding door de hulpverlener verlegt de focus van problemen naar oplossingen. De (gedrags)alternatieven in diverse (conflict) situaties, die op deze wijze worden gevonden worden ingetraind in het individuele contact door middel van het geven van gedragsinstructies en het doen van rollenspel. Aanwijzingen dat rollenspel de kans van het daadwerkelijk in de praktijk brengen van nieuwe vaardigheden vergroot is te lezen in Bearman et al. (2013). De STOP medewerkers dagen leerling uit om tot transfer van de geoefende vaardigheden te komen door incidenten uit te lokken.

B. Op het gebied van de cognitieve ontwikkeling

Samengevat zijn de doelen:

- De studievaardigheden zijn meer in overeenstemming met hetgeen op grond van de capaciteiten van de leerling verwacht kan worden.

Goede schoolprestaties is één van de protectieve factoren bij gedragsproblematiek (Van Lieshout, 2009; Hughes & Cavell, 1999 in Verheij & van Doorn, 2002; Junger-Tas, 2002; Dowrick & Crespo, 2005 in De Baat, 2009).

Onder de risicofactoren is aangegeven dat slechte leerprestaties en gedragsproblematiek in een elkaar versterkende relatie staan. Binnen STOP wordt zowel gewerkt aan het verbeteren van de schoolse leer- en gedragsvaardigheden als het op peil brengen van de prestaties. Dit gebeurt binnen het positieve basisklimaat van de STOP groep. De docent en hulpverlener ondersteunen de leerling in planning en leerstrategieën. Indien de problematiek rondom het leren niet duidelijk is, wordt een diagnostisch onderzoek aangevraagd, waar een passend ondersteuningsadvies aan verbonden is.

Uit onderzoek is gebleken dat goede leerlingen in sterkere mate cognitieve en metacognitieve vaardigheden inzetten dan zwakkere leerlingen (in: Oostdam et al, 2007). Metacognitieve vaardigheden die leerlingen inzetten om het eigen leerproces te reguleren en te evalueren (zoals planning, bewaking en aanpassing van uitgevoerde handelingen) zijn een van de sterkste dominanten van leerresultaten (in Oostdam, Peetsma & Blok, 2007, blz 14).

Verder heeft onderzoek aangetoond dat het voor prestaties van belang is, dat de leerkracht flexibel is in het hanteren van verschillende instructiemodellen. Voor minder intelligente leerlingen werkt de directe instructie beter dan het richten op metacognitieve vaardigheden. In de analyse van de vaardigheden van de jongeren zal de STOP docent hier passend bij de leerling mee omgaan.

C. Op het gebied van de (verstoorde) relatie met de leerkracht

Samengevat zijn de doelen:

o De werkrelatie tussen de docent en de jongere is hersteld

o De vaardigheden en mogelijkheden van docenten om te reageren op- en in de omgang met het gedrag van de jongere zijn vergroot

Bij de STOP leerlingen is de relatie met de docent(en) verstoord. Het is belangrijk om docent en leerling weer in contact met elkaar te brengen.

Als basis biedt de STOP docent de leerling de gelegenheid om met hem wel een positieve relatie op te bouwen en zo het vertrouwen in een goede relatie met docenten in het algemeen te herstellen.

Het geven van feedback op competentiegerichte wijze, waarbij de STOP docent de balans tussen complimenten en

gedragsinstructies goed in de gaten houdt is een concrete manier om een positieve relatie vorm te geven. Daarbij vormt de oplossingsgerichte gesprekstechniek een krachtig middel om de focus te richten op verbetering (oplossing) in plaats van op het probleem. Hiermee wordt de leerling positief bekrachtigd hetgeen in de relatie een positief effect heeft.

Parallel hieraan bespreekt de hulpverlener met de leerling het conflict (de conflicten) die geleid hebben tot de STOP plaatsing op een oplossingsgerichte wijze. De focus ligt op het anders willen doen.

Onder begeleiding van de hulpverlener worden bemiddelings- en herstelgesprekken gevoerd met de docent (en) van de school van herkomst waar de conflicten hoog zijn opgelopen. Een Eigen Kracht Conferentie gericht op herstel (voorheen "Echt recht") kan worden ingezet wanneer naar de mening van jongere en ouders het netwerk hier ook bij betrokken moet worden.

De "gebruiksaanwijzing" voor de docent, die leerling en hulpverlener samen gedurende de STOP periode opstellen, en psycho-educatie vergroten het inzicht van de docent in het gedrag van de leerling. Het geeft aanwijzingen voor het handelen (zowel voor het bieden van de meest passende gedragsregulatie, als het responsief en sensitief reageren, alsmede op passende wijze instructie geven). Het advies wordt beschreven in het Onderwijs Perspectief Plan die aan het einde van de STOP begeleiding door STOP medewerkers aan de school van herkomst wordt geleverd.

De neerwaartse negatieve spiraal in de relatie tussen leerling en docent(en) wordt door de rust die genomen wordt, de gedragsverbeteringen en het beter op elkaar inspelen omgezet in een opwaartse positieve spiraal. In de literatuur over leer- en gedragsproblemen op school en voortijdig schoolverlaten vinden we ondersteuning voor het bevorderen van een goede relatie met de docent (Junger-Tas, 2002; Holter, 2008; Fashola & Slavin, 1998 in: Holter & Bruinsma, 2010; De Baat, 2009; WRR 2009; Oberon, 2008; Hamre & Pianta, 2001; Koomen & Thijs, 2004, in Van Lieshout, 2009). Deze relatie wordt ook wel als de belangrijke drager opgevat voor het ervaren van verbondenheid met school. In een onderzoek van het onderzoeksbureau Oberon wordt gesteld dat belangstelling voor de jongere vanuit school een belangrijke rol speelt bij hechting aan de school. Verheij (in Verheij & van Doorn 2002) typeert de typen relatievorming die nodig zijn als sociale ondersteuning. Hij werkt drie taken voor de leerkracht uit waarbij het zorgen voor affectieve ondersteuning (sensitief en responsief gedrag) de eerste is. Hierdoor voelt de leerling zich veilig en gewaardeerd. De andere twee taken voor de leerkracht die Verheij & van Doorn (2002) beschrijven zijn: het bieden van gedragsregulatie en het verantwoordelijk zijn voor de instructie zodat de leerling weet wat hij of zij moet doen.

D. Op het gebied van de betrokkenheid van de ouders bij het functioneren op school

Samengevat zijn de doelen:

- o School en ouders hebben contact met elkaar en informeren elkaar (educatief partnerschap).
- o Ouders hebben de volgende opvoedingsvaardigheden:
- o Belangstelling tonen voor en informeren naar de leerling
- o Toezicht houden op wat hun kind (wanneer, waar en met wie trekt mijn kind op en wat doen zij? (monitoren))
- o Ondersteunen van hun kind in zijn schoolgang

Het komt regelmatig voor dat door de oplopende conflicten en problematiek rondom hun kind, het contact met school niet (meer) positief is.

Door de STOP aanmelding is er vaak een opening in contact; er is immers sprake van een dreigende schooluitval. Door het voorkomen van deze uitval centraal te stellen en als partners daarin de ouders aan te spreken wordt een eerste ingang gevonden om de relatie met school te versterken, herstellen of tot stand te brengen.

Een constructieve communicatie tussen school en ouders heeft een positieve invloed als het gaat om het verbeteren van het welzijn, de werkhouding, het sociaal-emotioneel functioneren van leerlingen en hun schoolprestaties. Het is de verantwoordelijkheid van de school om hiertoe het initiatief te nemen en een klimaat te scheppen waarin communicatie en ouderbetrokkenheid structureel vorm kan krijgen (Pameijer et al., 2009). Pameijer en collega's (2009) spreken daarbij van het belang van afstemming en wisselwerking tussen school en ouders. Er is sprake van wederzijdse beïnvloeding van de situatie thuis en op school.

Ouders en school delen een gemeenschappelijk belang, namelijk dat er optimale omstandigheden zijn voor de ontwikkeling en het leren van kinderen, op school en thuis. Daarbij brengen kinderen maatschappelijke problemen de school binnen en die kan de school niet alleen oplossen. De Wit en collega's (2008) spreken in dit kader van educatief partnerschap. Zij definiëren dit als een wederzijdse betrokkenheid van ouders en school teneinde optimale omstandigheden te creëren voor de ontwikkeling en het leren van kinderen, thuis en op school. Daartoe gaan ouders en school met elkaar in gesprek en werken ze zoveel mogelijk samen.

Educatief partnerschap is gericht op drie doelen, een pedagogisch, organisatorisch en democratisch doel. De eerste staat bij het STOP centraal. Onder het pedagogisch doel wordt verstaan: het realiseren van enige afstemming in opvoedend denken en handelen c.q. in de benadering van kinderen, thuis en in de school (De Wit et al., 2008).

Dit is in feite de basale afstemming tussen ouders en school. Het voordeel is evident: als ouders weten hoe professionals op school met hun kind omgaan, kunnen ze daarmee rekening houden in de thuissituatie. Het omgekeerde geldt ook: als professionals weten hoe ouders met hun kinderen omgaan, kunnen ze daar op school op inspelen.

Uit een NWO-studie blijkt dat ouderbetrokkenheid bij school een positief effect heeft op de prestaties, motivatie, het welbevinden en de zelfwaardering van leerlingen (Bakker, Denessen & Olbakkink-Marchand, 2013). Vooral de betrokkenheid op het leren thuis heeft effect. Daarbij is de communicatie van docenten met ouders een belangrijke factor. De STOP medewerker ondersteunt (indien nodig) het tot stand brengen van de communicatie tussen school en ouders.

De STOP medewerker bespreekt met de ouder die vaardigheden die hen in staat stellen om in contact te staan met hun kind en hen te volgen en te steunen in het schoolwerk op een wijze die past bij de ontwikkelingsfase. Het doel hiervan is om duidelijk te krijgen of ouders hierin ondersteuning behoeven. De STOP medewerker biedt deze niet zelf, maar werkt met ouders toe naar passende hulpverlening.

In het contact met de ouders wordt samen opgetrokken en kan de hulpverlener signalen van mogelijke opvoedingsproblemen opvangen. Wanneer de problemen in de gezinssituatie het directe schoolse functioneren overstijgen, moet passende aanvullende hulpverlening gezocht worden. De STOP medewerker heeft een signalerende en motiverende rol hierin en kan een advies geven voor (opvoed)ondersteuning. Hierbij kan ook samengewerkt worden met de School Maatschappelijk Werker en/of de Ambulant Hulpverlener van de school van herkomst.

Ouders en jongere wordt een Eigen Kracht Conferentie voorgesteld om zo tot een goed hulp- en actieplan te komen, waar het (familie)netwerk zo intensief mogelijk bij wordt betrokken.

8. Samenvatting van de onderbouwing

STOP is er voor jongeren die niet meer in de klas functioneren vanwege gedragsproblematiek. Als gevolg daarvan is de relatie met de docent verstoord, presteren zij onder de maat en dreigen zij uit te vallen. STOP grijpt met behulp van oplossingsgericht en cognitief-gedragstherapeutisch werken in op de kernfactoren: gedragsproblematiek, schoolse vaardigheden, herstel van de relatie met de docent en versterken van de betrokkenheid van ouders op het schools functioneren. De interventie zoekt de verbinding tussen het functioneren op school, thuis en in de vrije tijd.

9. Randvoorwaarden voor uitvoering en kwaliteitsbewaking

Eisen ten aanzien van opleiding

De STOP-docent heeft een tweede of- eerstegraadsbevoegdheid voor docent regulier voortgezet onderwijs. Voor STOP HAVO/VWO is een eerstegraadsbevoegdheid vereist.

De STOP jeugdhulp medewerkers zijn minimaal HBO opgeleid (HBO SPH/MWD of Pedagogiek).

STOP medewerkers dienen vaardig te zijn in het oplossings- en handelingsgericht werken.

Zij ontvangen een training in TACT.

De gedragswetenschapper is een WO opgeleide in de pedagogische of psychologische wetenschappen.

Protocol / handleiding

Er is een methodiekhandleiding: Jong, B. de (2013). School Time Out Project STOP. Interne publicatie Altra, Amsterdam.

Eisen ten aanzien van kwaliteitsbewaking

De wijze van kwaliteitsbewaking wordt door de uitvoerder in dialoog met het samenwerkingsverband bepaald en gewaarborgd.

De kwaliteitsbewaking bestaat uit de volgende elementen:

- Werkbegeleiding van de hulpverleners door de gedragswetenschapper (elke twee weken)
- Werkplaatsen methode integriteit voor hulpverleners en docenten (twee keer per jaar). In deze werkplaats staat het methodisch handelen centraal en kunnen aan de hand van het bouwstenen formulier voorstellen tot bijstelling van de methodiek gedaan worden.

De deskundigheidsbevordering omvat:

- Studiemiddag/conferentie: eenmaal per jaar

Bij afsluiting van een STOP traject vullen ouders en leerling de SDQ en de Exitlijst in (cliënttevredenheidslijst). Ook wordt door Altra medewerkers de Vragenlijst Doelrealisatielijst ingevuld.

Kosten

Deelnemende scholen betalen 6.000,- per jaar (prijsspeil 2012-2013). Hiermee kopen ze een begeleidingstraject in voor drie leerlingen per jaar.

De minimale betrokkenheid van de zorgcoördinator of mentor vraagt van hen een tijdsinvestering van ongeveer 8 uur per

plaatsing (vanaf het moment van het startgesprek).

10. Onderzoek naar de uitvoering van de interventies

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een doorlichtingsonderzoek uitgevoerd naar de (potentiële) effectiviteit van de interventie (Addink & de Lange, 2011). Concluderend wordt gesteld dat het programma STOP de eerste stappen op niveau 1 en niveau 3 van de effectladder van van Yperen en Veerman (2008) heeft gezet. Er is gestart met het goed beschrijven van de interventie: doel, doelgroep, aanpak en randvoorwaarden (niveau 1). Door middel van de doelrealisatie en de cliënttevredenheid is een stap gezet op niveau 3. Dit alles was in 2011 nog slechts in aanzet en er zijn aanbevelingen gedaan om STOP op niveau 1 en 3 te versterken.

Door deze beschrijving wordt de interventie voorzien van een theoretische onderbouwing (niveau 2).

Voor de Amsterdamse STOPS gelden de volgende cijfers: In het schooljaar 2011-2012 stroomde 51,3% terug naar de eigen school en 12,4% naar een andere school binnen het samenwerkingsverband. In totaal keerde 63,7% terug naar het regulier onderwijs. Van de resterende 16,3%, maakte aan het eind van het schooljaar 13,3% nog gebruik van het STOP, 9,7% is naar het Transferium en REC-4 gegaan en 8% ergens anders naartoe (buitenland, jeugdzorginstelling, vervolgtraject leerplicht, particuliere school).

We kunnen een neergaande lijn in de terugkeer naar het regulier onderwijs constateren; in het voorafgaande schooljaar was de terugstroom naar regulier VO onderwijs 74%.

De oorzaken hiervoor zouden gezocht kunnen worden in:

- Het feit dat vrij intensief gebruik is gemaakt van het STOP als overbrugging voor leerlingen met een REC4 of een School2Care indicatie. Dit is een oneigenlijk gebruik van de STOP voorziening. In het schooljaar 2012-2013 wordt er strikt op toegezien, dat dergelijke plaatsingen zo min mogelijk gebeuren.
- Scholen lijken toch nog te lang wachten met een STOP aanmelding; de problematiek escaleert. Er wordt te laat ingegrepen en hoewel school aangeeft dat de leerling terug mag keren (zie contra-indicaties) blijkt dit in feite toch niet mogelijk. Hierover wordt met de aanmeldende scholen vanuit het samenwerkingsverband regelmatig overleg gevoerd.

Prestatie indicatoren: cliënttevredenheid en doelrealisatie.

Met enige voorzichtigheid valt te stellen dat ouders en leerlingen positief zijn over het STOP.

De exitlijst ouders (2012, respons 54,2%) geeft de volgende resultaten: Ouders zijn tevreden over de interventie en waarderen deze gemiddeld met een 7,9 (op een schaal van 1-10). Jeugdigen zijn eveneens tevreden over het STOP met een waardering van gemiddeld: 8,1 (2012, respons: 56%).

In maart 2012 hebben studenten van de Hogeschool van Amsterdam een onderzoek uitgevoerd naar de doelrealisatie van het STOP in het jaar 2010 (Pronk, 2012).

Conclusie: de gestelde doelen in de praktijk van het STOP komen grotendeels overeen met de doelen van het STOP zoals beschreven in de methodiekhandleiding. STOP richt zich met name op gedragsverandering en het aanleren van vaardigheden bij het kind. Dit is terug te vinden in dit onderzoek; de meeste doelen werden op kindgebied gesteld (83%), en dan met name op gedrag (37%) en cognitie en vaardigheden (30%). STOP richt zich in een wat mindere mate op het gezin, in de gestelde doelen is dit terug te zien (11,5%). Opvallend is wel dat er maar weinig doelen gesteld zijn op het gebied van school (professioneel netwerk 2,5%), terwijl het geven van advies aan school hoe de betreffende leerling zo goed mogelijk te begeleiden wel een belangrijk onderdeel van STOP is. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de school geen hulpvraag heeft ten aanzien van het eigen handelen en dat er daardoor geen doelen op geformuleerd worden.

11. Nederlandse effectstudies

Studies naar de effectiviteit van de interventie in Nederland

Er is geen Nederlands onderzoek naar de effectiviteit van de interventie

12. Buitenlandse effectstudies

Er zijn geen studies die de effectiviteit van buitenlandse versies van de interventie aantonen.

13. Uitvoering van de interventies

Niet bekend

14. Overeenkomsten met andere interventies

Niet bekend

15. Lijst met aangehaalde literatuur

Addink, A., & Lange, C., de (2011). Doorlichting op effectiviteit STOP. Nederlands Jeugd Instituut, Utrecht.

Baat, M., de (2009) Beschermende en risicofactoren voor schoolverzuim. Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Bakker, J., Denessen, E., & Olbakkink-Marchand, H. (2013). Leraren en ouderbetrokkenheid, een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen, Behavioral Science Institute/Radboud Docenten Academie, Nijmegen.

Berg, G., van den (2007). Voortijdig van school. *Jeugd en Co Kennis*, 4, (pp. 16-22).

Bearman, S.K., Weisz, J.R., Chorpita, B.F., Hoagwood, K., Ward, A., Ugueto, A.M., Bernstein, A., (2013). More practice, less preach? The role of supervision processes and Therapist Characteristics in EBP Implementation. Springer Science+Business Media New York.

Boendermaker, L., (2008). Wat werkt bij jeugdigen met gedragsproblemen?, Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Hamre, B.K., & Pianta, R.C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eight grade. *Child Development* 72, 625-638.

Holter, N., (2008). Oorzaken van voortijdig schoolverlaten. Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Holter, N., & Bruinsma, W. (2010). Wat werkt bij het voorkomen van voortijdig schoolverlaten?. Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Hughes, J.N., & Cavell, T.A. (1999). School-based intervention for aggressive children; Prime time as a case in point. In: F. Verheij, & E.C. Van., Doorn, (2003) *Ontwikkeling en Leren, psychiatrie op school*, Koninklijke van Gorcum, Assen.

Junger-Tas, J. (2002). Preventie van antisociaal gedrag in het onderwijs. Den Haag: Ministerie van Justitie.

Konijn, C., Bruinsma W., Lekkerkerker L., Eijgenraam K., Steege M., van der & Oudhof M. (2009). CAP-J, Classificatiesysteem voor de aard van de problematiek van cliënten in de jeugdzorg. Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Lieshout, T., van (2009). Pedagogische adviezen voor speciale kinderen. Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

Marzano, R.J. (2013) *De Kunst en Wetenschap van het lesgeven*. Bazalt Educatieve Uitgaven, Rotterdam.

Messing, C., & Wienke, D.(2011) *Reboundprogramma's in het voortgezet onderwijs*, Nederlands Jeugdinstituut/SWP, Utrecht.

Onderwijsraad (2010). *Advies de school en leerlingen met gedragsproblemen*. Onderwijsraad, Den Haag.

Onderzoeksbureau Oberon (2008). *De belevingswereld van voortijdige schoolverlater*. Een onderzoeksrapportage. In opdracht van het Ministerie van OCW, Den Haag.

Oostdam, R., Peetsma, T., & Blok, H. (2007). *Het nieuwe leren in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs nader beschouwd: een verkenningsnotitie voor het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*, SCO-Kohnstamm Instituut, Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen, Universiteit van Amsterdam.

Pameijer, N., & Beukering, T., van (2009). *Handelingsgericht werken een handreiking voor het schoolteam*. Acco, Leuven.

Pronk, S., (2012). *Onderzoek naar doelrealisatie bij STOP van Altra*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Implementatie in de Jeugdzorg.

Reith, W., Hofman, R., Stams, G.J.J.M., & Yperen, T.A., van (2007). Het doel voorbij? Ontwikkeling van een categorisatiesysteem voor hulpverleningsdoelen bij Stichting Jeugdformaat. *Kind en Adolescent*, 29(4), 221-234

Spanjaard, H.J.M. Brown, Brown, B.D. & Polak, S.S. (2010). *Washington State Agression Replacement Training als gedragsinterventie voor jeugdige*. Handleiding voor trainers. Amsterdam/Duivendrecht, De Bascule/PI Researc.

Steenhoven, P. van der, & Veen D. van (2010). *NJi-Monitor Reboundvoorzieningen in het voortgezet onderwijs 2009*. Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Stronge, J.H. (2007). *Qualities of effective teachers*. Association for Supervision and Curriculum Development, Alexandria, USA

Verheij, F., & Doorn, E.C., van (2002). *Ontwikkeling en Leren, Psychiatrie op school*. Koninklijke van Gorcum, Assen.

Wetenschappelijk Raad voor het regeringsbeleid WRR (2009). *Vertrouwen in de school. Over de uitval van "overbelaste" jongeren*. Amsterdam University Press, Amsterdam.

Wit, C., de, Amse, M., & Wassink, A. (2008). *Educatief partnerschap tussen ouders en school. Visie en praktijk in het voortgezet onderwijs*. KPC Groep, 's-Hertogenbosch.

Wolf, J.C. van der (1991). Stress en stress buffers in schoolklassen. In F. Verheij, & E.C.van Doorn (2003). *Ontwikkeling en Leren , psychiatrie op school*, Koninklijke van Gorcum, Assen.

Yperen, T., & Veerman, J.W. (2008). *Zicht op effectiviteit. Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg*. Eburon, Delft.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

